

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

BM-II.059.1.430.2025

Warszawa, /elektroniczny znacznik czasu/

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację nr 11956 Pani Posłanki Joanny Frydrych, w sprawie planów zwiększenia liczby miejsc w dziennych placówkach wsparcia w Polsce, proszę przyjąć poniższe wyjaśnienia.

Zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2025 r. poz. 1214), art. 17 ust. 2, prowadzenie i zapewnienie miejsc w ośrodkach wsparcia, np. w dziennych domach pomocy o zasięgu gminnym oraz kierowanie do nich osób wymagających wsparcia, należy do zadań własnych samorządów gminnych. W przypadku zadania własnego środka finansowe na jego realizację pochodzą z budżetu gminy.

Natomiast prowadzenie powiatowych ośrodków wsparcia dla osób z terenu więcej niż jednej gminy, w tym dziennych domów pomocy, należy do zadań własnych powiatu finansowanych ze środków powiatu.

To od decyzji jednostek samorządu terytorialnego – podejmowanych na podstawie rozeznania potrzeb lokalnych w zakresie pomocy społecznej i ich analizy oraz w oparciu o założenia opracowanej gminnej/powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych – zależy zatem rozwój ośrodków wsparcia w formie dziennych domów pomocy, w tym zwiększanie liczby miejsc z tych jednostek.

Jak wynika z powyższego jednostki samorządu terytorialnego mają swobodę w organizowaniu tej formy wsparcia dla mieszkańców w taki sposób, aby zaspokajane były potrzeby społeczności lokalnej. Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej może jedynie zachęcać do podejmowania takich działań.

Natomiast prowadzenie ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi – środowiskowych domów samopomocy i klubów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi jest zadaniem zleconym jednostkom samorządu terytorialnego z zakresu administracji rządowej, co wynika z art. 18 ust. 1 pkt 5 przywołanej wyżej ustawy. W związku z tym rozwój tych ośrodków oraz ich bieżące utrzymanie finansowane jest ze środków budżetu państwa.

Ta forma wsparcia ulega systematycznemu rozwojowi. Kierownictwo Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej poszerza dostępność usług w środowiskowych domach samopomocy, także w odniesieniu do osób wymagających wzmożonej opieki, w tym osób z niepełnosprawnością sprzężoną i w spektrum autyzmu.

Rozwój ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, także w ramach działania 3.2 kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”, finansowany jest corocznie z rezerwy celowej budżetu państwa cz. 83 poz. 25.

Przy tegorocznym podziale środków rezerwy wśród priorytetów wskazano: tworzenie nowych środowiskowych domów samopomocy bez względu na ich zasięg (gminny lub

powiatowy) w powiatach, na terenie których jak dotąd nie funkcjonuje żaden środowiskowy dom samopomocy; tworzenie nowych środowiskowych domów dla osób ze spectrum autyzmu i niepełnosprawnościami sprzężonymi; tworzenie nowych miejsc w nowych bądź istniejących środowiskowych domach samopomocy w związku z możliwością przyjęcia osób ze spectrum autyzmu bądź niepełnosprawnościami sprzężonymi; utrzymanie standardów w istniejących środowiskowych domach samopomocy.

W roku 2024 na rozwój ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, również w ramach działania 3.2 programu „Za życiem”, rozdysponowano kwotę 28 090 659,60 zł, z której sfinansowano utworzenie 9 środowiskowych domów samopomocy oraz 2 klubów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi. Ogółem utworzono 459 nowych miejsc. Ponadto w 2024 r., związku z art. 51c ust. 5 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, zwiększono kwotę dotacji dla 9 458 uczestników środowiskowych domów samopomocy (w tym dla 981 uczestników ze spektrum autyzmu oraz 8 477 uczestników z niepełnosprawnościami sprzężonymi).

Z kolei w podziale rezerwy celowej budżetu państwa na rozwój sieci ośrodków wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi w roku 2025 w kwocie 47 138 907, 95 zł uwzględniono środki na utworzenie 16 ŚDS (w tym 3 ŚDS na terenie powiatów, w których tego typu placówki nie funkcjonowały) oraz 2 filii ŚDS. Zaplanowano również uruchomienie łącznie 740 miejsc w nowych i istniejących środowiskowych domach samopomocy, w tym 325 z podwyższoną dotacją z programu „Za życiem”.

Wspomnieć również należy o wsparciu w mieszkaniu treningowym lub wspomaganym, będącym zadaniem samorządu gminnego wynikającym z przepisu art. 17 ust. 1 pkt 12, które ma charakter obowiązkowy.

Mieszkania treningowe są formą pomocy społecznej przygotowującą osoby w nich przebywające do prowadzenia niezależnego życia lub wspierającą te osoby w codziennym funkcjonowaniu przy wsparciu specjalistów. Natomiast w mieszkaniu wspomaganym świadczy się usługi bytowe, pracę socjalną oraz pomoc w wykonywaniu czynności niezbędnych w codziennym funkcjonowaniu i realizacji kontaktów społecznych celem utrzymania lub rozwijania niezależności osoby (na poziomie jej psychofizycznych możliwości).

Zadanie to, podobnie jak w przypadku środowiskowych domów samopomocy, finansowane jest również na gruncie działania 4.4 kompleksowego programu wsparcia dla rodzin „Za życiem”.

W roku 2025 z rezerwy celowej budżetu państwa, z przeznaczeniem na tworzenie mieszkań treningowych i wspomaganych, w ramach działania 4.4 uruchomiono środki w wysokości 20 578 901,00 zł. Zakłada się sfinansowanie utworzenia z tej kwoty 96 nowych mieszkań treningowych i wspomaganych, co przełoży się na utworzenie 220 nowych miejsc, w tym: 33 mieszkań treningowych dla 81 osób oraz 63 mieszkań wspomaganych dla 139 osób.

Działania mające na celu zwiększanie liczby miejsc w dziennych placówkach wsparcia realizowane jest m.in. w ramach programu „Samodzielność-Aktywność-Mobilność!” Wspomagane Społeczności Mieszkaniowe, którego celem jest stworzenie infrastruktury Wspomaganych Społeczności Mieszkaniowych (WSM). WSM mają służyć zapewnieniu niezależności osobom z niepełnosprawnościami w zakresie wyboru stylu życia

i wykonywania codziennych czynności, umożliwiając przy tym świadczenie całodobowych usług wspomagających dostosowanych do indywidualnych potrzeb mieszkańców WSM.

Mieszkańcami WSM będą osoby ze znacznym stopniem niepełnosprawności. Program „Samodzielność – Aktywność – Mobilność!” Wspomagane Społeczności Mieszkaniowe wpisuje się w ideę deinstytucjonalizacji wynikającą zarówno z Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, jak też Strategii na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021–2030, której celem jest przejście od opieki instytucjonalnej do wsparcia na poziomie społeczności lokalnych. Wnioskodawcami w programie mogą być wyłącznie organizacje pozarządowe lub podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2024 r. poz. 1491).

Koncepcja programu uwzględnia potrzeby wszystkich osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności, które powinny mieszkać w niewielkich społecznościach, w spokojnym otoczeniu zbliżonym do warunków domowych. Kluczowym założeniem programu jest budowa wspomaganych społeczności mieszkaniowych dla maksymalnie 12 osób, dodatkowo z podziałem na minimum 2 zespoły mieszkalne, celem zapewnienia mieszkańcom komfortu i bezpieczeństwa. Otwarty charakter programu umożliwia wnioskodawcom tworzenie wspomaganych społeczności mieszkaniowych w dowolnej lokalizacji, dzięki czemu planowane inwestycje sytuowane są w środowisku lokalnym sprzyjającym integracji. Oprócz wymagań architektoniczno-budowlanych, które zapewniają każdemu mieszkańcowi samodzielne mieszkanie spełniające założenia ustawy o dostępności, na wnioskodawców nakłada się również obowiązek określenia kompetencji kadry, która wspierać będzie mieszkańców wspomaganych społeczności mieszkaniowych w zakresie niezbędnych usług terapeutycznych i socjalno-bytowych.

Na gruncie pierwszej edycji programu przyznano środki na budowę 23 wspomaganych społeczności mieszkaniowych, w których powstanie łącznie 259 mieszkań. Trzy pierwsze inwestycje zostały już ukończone i wkrótce rozpoczną działalność. W ramach drugiej edycji programu trwa proces podpisywania umów z 27 beneficjentami, którzy planują wybudować łącznie 297 mieszkań. Ogłoszenie trzeciej edycji programu planowane jest w grudniu bieżącego roku.

Innym ważnym rozwiązaniem jest „Program wyrównywania różnic między regionami III”. W ramach obszaru F, udzielane jest wsparcie finansowe na projekty mające na celu utworzenie nowego warsztatu terapii zajęciowej (WTZ) lub modernizację warsztatów istniejących, a także wsparcie modernizacji środowiskowych domów samopomocy (ŚDS) i zakładów aktywności zawodowej (ZAZ). Adresatami wsparcia są jednostki samorządu terytorialnego oraz organizacje pozarządowe, jego realizatorem jest zaś samorząd powiatowy, który przyjmie zaproszenie do uczestnictwa w programie.

Wsparcie w 2025 roku obejmowało do 70% kosztów realizacji projektu z limitem 18 500 zł na każde nowo utworzone miejsce w WTZ lub do 80% kosztów na modernizację istniejącej infrastruktury (nie przekraczającą 201 500 zł na inwestycję). W 2025 roku w ramach programu modernizacją objęto 134 WTZ-ty w 103 powiatach, udzielając dofinansowań w łącznej kwocie 14 555 582,03 zł.

Należy zwrócić też uwagę na zadania zlecane zgodnie z art. 36 ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2025 r. poz.

913). Do adresatów wsparcia należą organizacje pozarządowe (w tym stowarzyszenia, fundacje, kościelne osoby prawne), które od wielu lat aktywnie realizują działania stanowiące odpowiedź na potrzeby środowiska osób z niepełnosprawnościami. Bliska współpraca organizacji i środowiska umożliwia precyzyjne dostosowanie podejmowanych działań do lokalnych uwarunkowań oraz zróżnicowanych potrzeb wynikających z rodzaju i stopnia niepełnosprawności.

Zgodnie z postanowieniami art. 36 ww. ustawy zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych mogą być realizowane przez fundacje oraz organizacje pozarządowe:

- na zlecenie Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON);
- na zlecenie samorządu województwa lub powiatu ze środków PFRON (przekazanych wg algorytmu).

Rodzaje zadań, które mogą być zlecane fundacjom oraz organizacjom pozarządowym wskazano w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 lutego 2008 r. w sprawie rodzajów zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych zleczanych fundacjom oraz organizacjom pozarządowym (Dz.U. z 2016 r. poz. 1945). Mogą one obejmować m.in.:

- prowadzenie rehabilitacji osób z niepełnosprawnościami w różnych typach placówek;
- organizowanie i prowadzenie szkoleń, kursów i warsztatów dla członków rodzin osób z niepełnosprawnościami, opiekunów, kadry oraz wolontariuszy bezpośrednio zaangażowanych w proces rehabilitacji zawodowej lub społecznej osób z niepełnosprawnościami, ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień dotyczących procesu integracji osób niepełnosprawnych w najbliższym środowisku i społeczności lokalnej, zwiększania ich aktywności życiowej i zaradności osobistej oraz niezależności ekonomicznej, podnoszenia umiejętności pracy z osobami niepełnosprawnymi, w tym sprawowania nad nimi opieki i udzielania pomocy w procesie ich rehabilitacji;
- prowadzenie grupowych i indywidualnych zajęć, które: mają na celu nabywanie, rozwijanie i podtrzymywanie umiejętności niezbędnych do samodzielnego funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami, rozwijają umiejętności sprawnego komunikowania się z otoczeniem osób z uszkodzeniami słuchu, mowy, z autyzmem i z niepełnosprawnością intelektualną, usprawniają i wspierają funkcjonowanie osób z autyzmem i z niepełnosprawnością intelektualną w różnych rolach społecznych i w różnych środowiskach.

Ww. rozporządzenie wymienia również świadczenie usług wspierających, które mają na celu umożliwienie lub wspomaganie niezależnego życia osób z niepełnosprawnościami, w szczególności usług asystencji osobistej.

Realizacja powyższych zadań odbywa się w drodze otwartych konkursów ogłaszanych zgodnie z ustawą o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Organizacje mogą składać wnioski m.in. z kierunku pomocy 2: zwiększenie samodzielności osób z niepełnosprawnościami – w ramach którego dofinansowaniu podlegają projekty obejmujące w szczególności prowadzenie rehabilitacji w specjalistycznych placówkach prowadzonych przez organizacje pozarządowe, jak również projekty obejmujące

prowadzenie wsparcia poza placówką w postaci szkoleń, kursów, warsztatów, grupowych i indywidualnych zajęć oraz usług wspierających.

Obecnie projekty w ramach kierunku pomocy 2: „Zwiększenie samodzielności osób z niepełnosprawnościami” są realizowane na podstawie umów zawartych w wyniku rozstrzygnięcia konkursów ogłoszonych przez PFRON, tj.:

- konkursu 1/2022 pod nazwą "Działamy razem" - projekty rozpoczęły się w 2023 roku. Na gruncie konkursu mogły zostać zgłoszone również projekty wieloletnie, m.in. w kierunku pomocy 2, typ projektu „prowadzenie rehabilitacji w placówce (rehabilitacja ciągła)”. Obecnie dla projektów wieloletnich trwa III okres finansowania (od 1 kwietnia 2025 roku do 31 marca 2026 roku);
- konkursu 1/2023 pn."Możemy więcej". Realizację projektów rozpoczęto w 2024 roku. W ramach konkursu mogły zostać zgłoszone również projekty wieloletnie, m.in. w kierunku pomocy 2, typ projektu „prowadzenie rehabilitacji w placówce (rehabilitacja ciągła)”. Obecnie dla projektów wieloletnich trwa II okres finansowania (od 1 kwietnia 2025 roku do 31 marca 2026 roku);
- konkursu 1/2024 pod nazwą „Wspieramy aktywność”. Realizację projektów rozpoczęto w 2025 roku. W przypadku kierunku pomocy 2, konkurs dotyczy projektów realizowanych od 1 stycznia 2025 roku do 31 marca 2026 roku.

W ramach konkursu można było zgłaszać również projekty wieloletnie, m.in. w kierunku pomocy 2, typ projektu „prowadzenie rehabilitacji w placówce (rehabilitacja ciągła)”, dla którego wyznaczono następujące maksymalne okresy realizacji projektów wieloletnich:

- pierwszy od 1 stycznia 2025 roku do 31 marca 2026 roku;
- drugi od 1 kwietnia 2026 roku do 31 marca 2027 roku;
- trzeci od 1 kwietnia 2027 roku do 31 marca 2028 roku.

Terminy przyjmowania wniosków na dotychczas ogłoszone konkursy minęły. Konkursy ogłaszane są zwyczajowo we wrześniu albo w październiku danego roku i dotyczą realizacji projektów w następnym roku kalendarzowym. Po podjęciu decyzji w sprawie ogłoszenia kolejnego konkursu o zlecenie realizacji zadań, informację w tym zakresie zostaną zamieszczone na stronie PFRON pod adresem: www.pfron.org.pl.

Organizacje pozarządowe uznaje się za kluczowego partnera w realizacji zadań na rzecz środowiska osób z niepełnosprawnościami. Z tego względu systematycznie wspierane są (finansowo i merytorycznie) działania przez nie podejmowane.

W 2025 roku na realizację zadań/projektów z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami ma zostać przeznaczonych łącznie 1,15 mld złotych. Wsparcie obejmie działania prowadzone w niemal 700 placówkach zgłoszonych w projektach w typie „prowadzenie rehabilitacji w placówce (rehabilitacja ciągła)”.

Obok wskazanych rozwiązań wymienić trzeba też Program „Centra opiekuńczo-mieszkalne”. Jego głównym celem jest tworzenie warunków do niezależnego życia i funkcjonowania dorosłym osobom z niepełnosprawnościami, które posiadają orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności lub orzeczenie traktowane na równi z tymi orzeczeniami, o których mowa w ustawie o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych. Wskazany cel realizowany jest poprzez tworzenie i zapewnianie funkcjonowania placówek pobytu dziennego lub całodobowego dla

wskazanej grupy osób z niepełnosprawnościami, w szczególności na obszarach kraju, na których liczba tych placówek jest najniższa. Zadanie to realizowane jest przez samorządy szczebla gminnego lub powiatowego. Adresatami programu są gminy i powiaty, które zorganizują usługi zamieszkiwania całodobowego lub dziennego dla dorosłych osób z niepełnosprawnościami posiadających orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności lub orzeczenia traktowane na równi z tymi orzeczeniami.

Na dzień dzisiejszy otwartych jest 86 Centrów opiekuńczych, które oferują 1067 miejsc pobytu dziennego, w tym 620 miejsc dla osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności i 447 z umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, a także 661 miejsc w ramach pobytu całodobowego.

Do 2028 r. otwartych zostanie 140 centrów, które łącznie oferować będą 1632 miejsc w ramach pobytu dziennego i 1107 miejsc w ramach pobytu całodobowego.

Z wyrazami szacunku

z up. Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Katarzyna Nowakowska

Podsekretarz Stanu

/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/